

Iktatószám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Szerző *S. A.*Cím *Pesti utca költészete.*

791

Idő

1911

Személy

Forrás: *Pesti napló*

Bp.

(Hely)

1911

(Idő)

11/23

(Köt. v. füz.)

Helyszám

A pesti utca költészete.

Budapest, április 22.

Akik úgy husz-huszonöt év előtt kerültünk a fővárosba, olyan népet találtunk itt, amely beszélni java részében magyarul beszél, de egészen németül, jobban mondva bécsiiesen mulat. A faluról jött magyarok, amíg le nem vetették a napsütötte falusi színnel egyfűtt falusi gusztusaitkat, úgy mulattak, mint odahaza: gajdoló nótázással, hatalmas borivással és ha nem volt rendőr a közelben, némi barátságos fejbekölintásokkal. A többi pesti nép sivárabbá, szegényesebbé torzított bécsi módon mulatott, a városligeti vurstli olyan volt, mint a bécsi Práter, csak sokkal porosabb, kopottabb, szegényebb szagu. Nemcsak kívülről, hanem belül is, azoknak az embereknek az izlésében, mulatsága stílusában, akiknek ez volt legfőbb s majdnem egyetlen szórakozó-helyük. És a nóták, amelyek a körhinták verkleijeiből s a mulatók torkából hangzottak, egytől-egyig bécsi Gassenhauserek voltak, amelyek a marcheggi vonalon jöttek át a Morván s iníciálták egész Budapestet. Legtöbbnyire a maguk eredeti szövegében szerepeltek ezek a nóták, csak nagyon kevésnek akadt közülök kongeniális fordítója, még faluról jött, zamatos magyar cselédleányoktól is hallottam bécsi kuplét felismerhetetlenül eltorzított német szöveggel. Nem értették, csak énekeltek.

Ennek a bécsiességnak, amely különben felismerhető volt a magyar főváros egész életén, ma is megvannak a nyomai. Minden bécsi divat ruhában, látványosságban, nótában épp úgy, mint építkezésben eljut hozzánk is, de ma már nem olyan bizo-

nyos, hogy a mi Bécsben tetszett, tetszeni fog Budapesten is és ami még főbb dolog, Budapest már maga is tud valamit produkálni a maga mulatságára. Amint fejlődése folyamán gazdaságilag is lazul a Bécsből való függés, úgy függetlenkedik a pesti nép mulatsága és a pesti utca művészete is a bécsitől.

Fő vonásaiban persze minden nagyváros népe egyformán mulat; ringlispil, olcsó varieté, még olcsóbb szerelem, sör, bor ennek a mulatságúnak a fő eszközei. Ami különbség ezen az egyenlőségen belül van, azt a faji sajátosságok, helyi viszonyok, kulturális különbségek adják meg. Ezekből keletkezik a mulatságoknak a lelke, az a hangulat, amely az embereket hajítja. Ez pedig nálunk nagyjában már egyénien, speciális budapestiesen fejlődik ki, megtaláljuk benne annak a pesti embertípusnak a jellemző sajátosságait, amely félve, félszegen, a kölyök-kutya szögletességével, de már jelentkezik s a szemünk láttára alakult ki a régebbi Pest szedett-vedett, tarkaságában szintelen tömegéből. Megvan a külön humora, amely a csirkefogó akasztófa-humorból, a városi proletár fanyar élceből, a parszti eredetre valló vaskos durvaságból és a pesti ember leggyöresebb tulajdonságából, a mindent, keserűséget, örömet, szent és trágár dolgot egyaránt viccelődésbe fojtó cinizmusból alakult ki. Ahogy a pesti népnelvben a magyar alapon van valami mindazokból az elemekből, amelyekből ez a különös emberfajta összekeveredett: a falusi magyarságból, a németiségből, a zsidóságból, épp úgy megvan ez a keveredtség városi népünk minden életnyilvánulásában is, de már abban a stádiumban, amikor a keverék vegyületté, egy egységes anyaggá kezd átalakulni, amely magán viseli alkotóelemeinek minden fontosabb sajátosságát, de azért

mégis valami új, önmagában létező dolog.

Legjobban a pesti utca nótáiból látszik ez meg. A bécsi Gassenhauer jóformán teljesen eltűnt Budapestről, kiszántotta egy új nótaköltészet, amelynek termékei, akármit mond is róla az egészen más szempontokból néző művészi megítélés, a mai speciális budapesti élet legjellemzőbb produktumai közé tartoznak. A rendes utjuk ez: kiindulnak valamelyik orfeumból, vagy a kabaréból, a tél folyamán eljutnak a kávéházi cigány vonójára, a közepes polgári házak zongoráira s mire megjön a tavasz, felélénkül a Városliget, megnyílnak benne az olcsó nyári korcsmák, a nótákat már éneklí minden munkásleány, harsogja minden verklei és grammofoon, rájuk forog a ringlispil, ütemükre tapsolják a hajóhintát a cselédleányok. És pedig nemcsak Budapesten, hanem szerte az egész országban. Ma már a pesti nóta meghódította még a falut is.

Az itt mellékes, hogy ezek közül a nóták közül nem egy nem is itt keletkezett, hanem angol, német, vagy francia nóta. Pestivé válik, mert itt jut uralkodó népszerűsége, mert valahogy beletalál a pesti hangulatba, vagy pestivé válik az ügyes szöveg által, amely ha fogyatékos költészettel és néha barbár magyarsággal is, de kifejez valamit a pesti nép lelkéből. Legtöbbje ezeknek a nótáknak mégis itt termett s ma már egész csoportja van azoknak a nótaszerzőknek, akik minden évre tudnak egy-két slágert hozni a népszerűséget jelentő grammofoon-lemezek számára. S a legtöbbször internacionális hangulatok között fel-felcsillan a magyar népdal egy-egy csillama is, amely arra vall, hogy a magyar népmuzsika is ott van azok közt a tényezők között, melyek a kuplét szerzőinek és tovább-dalolóinak fülét olyanná alakí-

gyünk el, akár a Városliget portengereit járjuk, akár ha a Normafa környékére is menekülünk előle. Új dőzni fog, idegessé tesz, álmatlan éjszakákon nem hagy aludni, megátokozzuk érte, aki a verkleit, a grammofoon feltalálta, de ha elfeledkezünk magunkról, el kezdjük fűtyörészni magunk is. És ha káromkodunk rá, legalább a miénk, amire káromkodunk.

tották, amilyen. És a banalitásban, amely az iféle nóta legfontosabb kelléke, mert csak úgy kapcsolódhatik össze a lehető legtöbb embernek az izlésével, van valami, amit talán nem tudunk pontosan körírni, de megérzünk, hogy ennek a mi városunknak a levegőjéből keletkezett, valamennyiünk hangulatából fakadt ki s szól valamennyiünkhez. Most, huszöt táján fog eldőlni, talán el is dönt, melyik az az egy-két nóta, amely egész nyáron át belénk fog akaszkozni, amelyet nem tudunk majd elkerülni, akár muzsikuss kávéház mellett me-